

Fond obnovy EÚ môže nezmyselne zadližiť budúce generácie

Bratislava, 31.7.2020

Napriek verejne prezentovanej eufórii z Fondu obnovy EÚ nie je dodnes jasné, ako Fond reálne prispeje k udržateľnému hospodárskemu rastu SR. Podľa tímu odborníkov z IstroAnalytica potrebuje SR využiť Fond obnovy EÚ tak, aby SR dosiahla počas obdobia 2022-27 priemerný hospodársky rast najmenej 2% ročne pri miere nezamestnanosti neprekračujúcej 7%. Ak SR premrhá prostriedky z Fondu na projekty, ktoré výrazne nezapoja slovenské podniky, nedôjde k naplneniu tohto cieľa a SR bude mať problém splácať svoje záväzky voči EÚ na financovanie Fondu. Poznajúcu súčasnú situáciu v čerpaní eurofondov, je kľúčovou úlohou vlády SR zabezpečiť schválenie balíka „Lex Fond obnovy“, podstatne zrýchľujúceho čerpanie prostriedkov. V opačnom prípade dôjde v SR k zbytočnému a nezmyselnému zadliženiu budúcej generácie.

Slová Henryho Forda platia dnes, aj po takmer 100 rokoch, stále rovnako: „Ekonomika často nemá nič spoločné s objemom vynaložených peňazí, ale s múdrosťou použitou pri ich utrácaní.“

Lídri členských krajín EÚ sa minulý týždeň dokázali dohodnúť na rekordnom balíku ekonomickej pomoci vo Fonde obnovy EÚ v celkovej výške až 750 mld. EUR počas 7 nasledujúcich rokov, čo znamená verejné investície vo výške viac než 5 % HDP EÚ. Pre samotnú SR to znamená možnosť čerpať z Fondu obnovy EÚ až 14,3 mld. EUR, čo predstavuje takmer **trojnásobne viac** prostriedkov v pomere k HDP voči priemeru krajín EÚ. Objem grantov prepočítaných na obyvateľa je v prípade SR **o viac ako 40%** vyšší ako v ČR a Poľsku.

Vysoko rizikovou otvorenou otázkou je však splatenie uvedených prostriedkov v budúcnosti. Potrebné zdroje do Fondu obnovy si EÚ požičia na kapitálových trhoch a očakáva, že ich bude **splácať zo zvýšených príspevkov a splátok pôžičiek** jednotlivých krajín po roku 2027. EÚ, ako aj jej členské krajiny, teda **nechávajú riešenie splácania na budúcu generáciu** bez jasného plánu, ako ekonomická situácia EÚ a jej členov takéto splácanie umožní.

Fond obnovy EÚ 2020 (v stálych cenách 2018, mld. EUR)

	EÚ	CZ	HU	PL	RO	SK
Granty	390	8,7	9,8	29,5	16,8	7,5
Pôžičky	360	15,4	9,0	30,6	16,7	6,8
Spolu	750	24,1	18,8	60,1	33,5	14,3
podiel na HDP r. 2018 v %						
Granty	2,9	4,1	7,3	5,9	8,2	8,4
Pôžičky	2,7	7,3	6,7	6,1	8,2	7,6
Spolu	5,6	11,4	14,1	12,1	16,4	16,0
HDP 2018	13 498	211	134	498	205	90

Zdroj: <https://think.ing.com/snaps/cee-implications-from-the-eu-recovery-fund/>

V tejto súvislosti analytici Inštitútu stredoeurópskych štúdií IstroAnalytica navrhujú upriamiť pozornosť na nasledovné:

1. Potreba kvalitných projektov

Rozhodujúcim faktorom použitia týchto zdrojov je ich smerovanie do takých investičných projektov, ktoré spĺňajú 2 kľúčové kritériá:

a) zabezpečia transformáciu slovenskej ekonomiky v horizonte rokov 2021 – 2027,

a zároveň

b) zabezpečia, že úroveň nezamestnanosti v uvedenom období nepresiahne 7% s priemerným hospodárskym rastom minimálne 2% ročne.

Ako príklad môže poslúžiť očakávaná zmena v automobilovom priemysle: prechod na elektromobilitu a vodík. Takéto zmeny neprinášajú len zmenu technológií a zvýšenú efektivitu výroby, ale zároveň spôsobia zníženie počtu zamestnancov vo výrobe tradičných automobilov.

Schválené projekty z Fondu obnovy EÚ preto musia zabezpečiť aj technologickú a procesnú transformáciu iných sektorov ekonomiky, ktoré absorbujú prebytok zamestnancov zo „zastaralých“ častí ekonomiky a zabezpečia na ďalšie obdobie udržateľný rast hospodárstva.

Stabilný minimálne 2% hospodársky rast s úrovňou nezamestnanosti maximálne 7% sú nevyhnutným predpokladom schopnosti SR splácať po roku 2027 zvýšené príspevky do rozpočtu EÚ a pôžičiek z Fondu obnovy EÚ.

Kľúčovým kritériom úspechu pri dosahovaní hospodárskeho rastu z uvedených projektov bude najmä zapájanie firiem podnikajúcich, vytvárajúcich pridanú hodnotu a zdaňujúcich svoje zisky v SR. Inak budú prostredníctvom prostriedkov Fondu obnovy EÚ v SR podporované hlavne ekonomiky zahraničných dodávateľov. Bez dostatočného hospodárskeho rastu tak bude mať SR problém splácať svoje záväzky voči EÚ, ktoré z Fondu vzniknú.

Neexistencia zásobníka projektov podporujúcich hospodársky rast v SR a iných krajinách predstavuje vážne riziko udržateľnosti budúcich rozpočtov EÚ a schopností krajín splácať svoje pôžičky.

Takáto neschopnosť niektorých krajín EÚ splácať svoje záväzky potom významne zvýši tlak na aktiváciu spoločného ručenia za dlh EÚ, čo môže v praxi znamenať, že **občania SR budú nútení spolupodieľať sa na splácaní dlhov iných krajín EÚ.**

„Tak ako je to bežné v biznis sfére, aj SR by mala mať na svoje projekty z Fondu obnovy EÚ uveriteľný a overiteľný finančný prepočet ich benefitov, konkrétne ich vplyvu na hospodársky rast a nezamestnanosť. V tomto prípade menej môže byť viac: vyhneme sa míňaniu peňazí za každú cenu, a vyhneme sa tak aj riziku pri ich splácaní“, hovorí Peter Helexa, výkonný riaditeľ IstroAnalytica.

2. Rýchlosť implementácie projektov

Druhým kritickým faktorom úspechu je rýchly a transparentný priebeh výberu a implementácie týchto projektov. **Proces od momentu výberu projektov po začiatok ich realizácie nesmie prekročiť 6 mesiacov. To znamená, že prvé projekty musia nabehnúť do realizačnej fázy najneskôr v 4. kvartáli 2021.** Inak antikrizový účel Fondu obnovy EÚ stratí zmysel.

Poznajúc súčasnú situáciu v čerpaní eurofondov, je jediným riešením bezodkladne schváliť **„Lex Fond obnovy“** teda balík zákonov, procesných noriem, a systému zodpovedností a oprávnení pre projekty financované z Fondu obnovy EÚ.

Už počas procesu schvaľovania „Lex Fond obnovy“ je nevyhnutné uveriteľným spôsobom na konkrétnych príkladoch skrátenia kľúčových termínov demonštrovať dodržiavanie maximálnej šesťmesačnej lehoty.

Vo svojom Programovom vyhlásení si Vláda SR stanovila ako jednu zo svojich priorít aj vytvorenie Strategickej vízie SR a Národného strategického plánu, ale bez určenia akýchkoľvek termínov pre ich samotnú prípravu a schválenie. *„Summit lídrov EÚ však stanovil termíny Vláde SR pre prípravu strategického plánu dosť jednoznačne – október 2020 pre ich pracovnú verziu a marec 2021 pre finálnu verziu, čo predstavuje prvú vážnu zaťažkávacu skúšku pre nový prístup k strategickému plánovaniu vlády“,* poznamenáva Peter Poliak, senior analytik IstroAnalytica.

„Dáta v centre riešenia verejných politík“

Inštitút stredoeurópskych štúdií IstroAnalytica je nezávislou mimovládnu organizáciou (občianskym združením), ktorej cieľom je zvyšovať kvalitu verejných politík, verejnej diskusie a v neposlednom rade aj kvalitu politických rozhodnutí na základe používania overených údajov, dát a faktov, ako aj zvyšovať životnú úroveň a zlepšovať kvalitu života obyvateľov SR zefektívňovaním verejných politík na všetkých úrovniach.

Združenie reflektuje na aktuálne témy a usiluje sa o ich analýzu s cieľom prezentovať výsledky jasným a prístupným spôsobom, a podporovať tak verejnú diskusiu o kľúčových otázkach rezonujúcich v spoločnosti a výzvach, ktorým Slovensko čelí. Pre tento účel podporuje pluralitnú a otvorenú diskusiu odbornej verejnosti.

Prostredníctvom odborných štúdií, publikácií, prezentácií a podujatí má IstroAnalytica za cieľ vytvárať jedinečný diskusný priestor pre všetkých, ktorí majú záujem o zlepšenie kvality verejných politík. Výstupy našej práce sú určené pre rôznorodé publikum tvorcov politík a tvorcov verejnej mienky.